

MA'NAVİY-AXLOQIY TARBIYAGA OID HADISLARDAN TA'LIM JARAYONIDA FOYDALANISHNING PEDAGOGIK MUAMMO SIFATIDA ILMIY TAHLILI

Fayzullayeva Gulnoza Kamolovna

*Zarmed universitetining "Ijtimoiy
fanlar" kafedrasi o'qituvchisi*

e-mail fayzullayevagulnoza10@gmail.com

Annotatsiya

Maqolada ma'naviy-axloqiy tarbiyaga oid hadislardan ta'lim jarayonida foydalanishning pedagogik muammo sifatidagi ahamiyati yoritilgan. Tadqiqot natijalari yosh avlodni ma'naviy barkamol etib tarbiyalashda hadislarning pedagogik salohiyatidan samarali foydalanish imkoniyatlarini ochib beradi.

Kalit so'zlar: *ma'naviy-axloqiy tarbiya, hadislar, ma'naviyat, axloq, pedagogik muammo, ta'lim jarayoni, islomiy qadriyatlar, komil inson.*

Bugungi kunda O'zbekiston Respublikasida ta'lim-tarbiya tizimini milliy va umuminsoniy qadriyatlar asosida rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida belgilandi. Ayniqsa, yosh avlodni ma'naviy-axloqiy jihatdan barkamol etib tarbiyalash, ularning ongida mustahkam e'tiqod, vatanparvarlik va fuqarolik mas'uliyatini shakllantirish masalasi dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Ushbu jarayonda islomiy manbalarda, xususan, hadislarda mujassam bo'lgan tarbiyaviy g'oyalardan foydalanish muhim pedagogik imkoniyatlarga ega bo'lsa-da, ularni ta'lim jarayoniga tatbiq etish muayyan ilmiy-metodik muammolarni keltirib chiqaradi.

Ma'naviy-axloqiy tarbiya shaxs ma'naviy ongini muayyan ijtimoiy-maqсадli yo'nalishda shakllantirish, axloqiy qadriyatlar va xulq-atvor me'yorlarini ongli ravishda o'zlashtirish jarayoni sifatida talqin etiladi. Uning maqsadi jamiyat ehtiyojlari va ijtimoiy rivojlanish darajasi bilan uzviy bog'liq bo'lib, ta'lim-tarbiya tizimining barcha bo'g'inlarida yosh avlodni ma'naviy yetuklik, axloqiy mas'uliyat va Vatanga sadoqat ruhida tarbiyalashni nazarda tutadi.

Hadislar islomiy ta'limotning muhim manbalaridan biri bo'lib, unda insonparvarlik, halollik, adolat, sabr-toqat, mehr-oqibat, mas'uliyat, ota-onaga hurmat kabi umuminsoniy axloqiy qadriyatlar mujassamdir. Ushbu g'oyalar yoshlarning shaxs sifatida shakllanishida katta tarbiyaviy salohiyatga ega.

Ta'lim jarayonida hadislardan foydalanish o'quvchilarda axloqiy me'yorlarni anglash, ijtimoiy munosabatlarga ongli yondashish, o'z xatti-harakatlarini baholash

ko'nikmalarini shakllantiradi. Ayniqsa, hadislarining hayotiy misollar asosida bayon etilishi ularning tarbiyaviy ta'sirini kuchaytiradi.

Hadislar ma'naviy-axloqiy tarbiyaning muhim manbasi bo'lib, ularda insonparvarlik, adolat, halollik, sabr-toqat, mehr-oqibat, mas'uliyat kabi umuminsoniy fazilatlar targ'ib etiladi. Ushbu qadriyatlar yoshlarning shaxs sifatida shakllanishida muhim ahamiyat kasb etadi. Ta'lim jarayonida hadislardan foydalanish o'quvchilarda axloqiy me'yorlarni ongli ravishda anglash, ijtimoiy xulq-atvorni tartibga solish hamda ma'naviy ongni mustahkamlashga xizmat qiladi.

Biroq hadislardan pedagogik maqsadda foydalanish jarayoni ilmiy-metodik jihatdan asoslanmagan taqdirda, ularning mazmunini yuzaki talqin qilish yoki ta'limning dunyoviylik tamoyiliga zid holatlar yuzaga kelishi mumkin. Shu bois, hadislardan foydalanish pedagogik muammo sifatida o'rganilib, yoshlarning yosh va psixologik xususiyatlarini inobatga olgan holda, ta'lim mazmuniga moslashtirilgan metodik yondashuvlar ishlab chiqilishini talab etadi.

Ma'naviyat insonni ruhan poklanishga, qalban kamol topishga chorlaydigan, uning ichki dunyosini boyituvchi va e'tiqodini mustahkamlovchi ijtimoiy-axloqiy hodisadir. Axloq esa ma'naviyatning tarkibiy qismi sifatida shaxs kamolotining yuqori bosqichini ifodalaydi va insonning jamiyatdagi xulq-atvori hamda munosabatlarini tartibga soluvchi mezon vazifasini bajaradi. Shu jihatdan, hadislarining pedagogik salohiyatidan ilmiy asosda foydalanish ma'naviy-axloqiy tarbiyaning samaradorligini oshiradi.¹

Buyuk ajdodlarimizning boy va betakror ilmiy-ma'naviy merosini chuqur o'rganish hamda keng targ'ib etish bugungi kunning eng dolzarb vazifalaridan biridir. Shu maqsadda O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi, Islom sivilizatsiyasi markazi, Imom Buxoriy, Imom Termiziy va Imom Moturidiy nomidagi xalqaro ilmiy-tadqiqot markazlarining faoliyatini qo'llab-quvvatlash muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu ilmiy-ma'rifiy maskanlar milliy o'zligimizni anglash, tarixiy xotirani mustahkamlash, islom madaniyati va umuminsoniy qadriyatlarni asrab-avaylashga xizmat qilmoqda.

Prezident Shavkat Mirziyoyev ta'kidlaganidek, ajdodlarimiz qoldirgan noyob ilmiy va ma'naviy meros biz uchun doimiy harakatdagi hayotiy dastur bo'lib, u yosh avlodni komil inson etib tarbiyalashda muhim manba hisoblanadi. Ushbu merosni milliy ta'lim tizimiga chuqur singdirish, uni sodda, tushunarli va jozibali shakllarda yetkazish olimlar, mutaxassislar va ulamlarning ustuvor vazifasidir.

Ajdodlarimizning o'tmishi, milliy va diniy an'analari hamda ma'naviy qadriyatlarini o'rganish jamiyatda demokratik, adolatli va huquqiy davlat qurilishining mustahkam nazariy poydevorini yaratadi. Bu jarayon, ayniqsa, yosh avlodda yaxlit dunyoqarash, milliy g'urur va vatanparvarlik tuyg'ularini shakllantirishda muhim

¹ S.T. Soliyeva "Pedagogika oliy ta'lim muassasalari ma'naviy madaniyatini rivojlantirish ma'xanizmlarini takomillashtirish" Toshkent 2017 26 bet

ahamiyatga ega. Shu bois, tariximizga, madaniyatimiz va dinimizga oid har bir manbani asrab-avaylash va uni keng jamoatchilikka yetkazish kelajak avlodni buyuk merosga munosib etib tarbiyalashning muhim sharti hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Mirziyoyev Sh. M. Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz. – Toshkent: O'zbekiston, 2017. – 592 b.
2. Abdurahmonov A. Islom ma'naviyati va tarbiya masalalari. – Toshkent: Akademnashr, 2015. – 198 b.
3. Qosimov S. Ta'lim-tarbiya jarayonida milliy va diniy qadriyatlar. – Toshkent: Fan, 2017. – 212 b.
4. Fayzullayeva G. Ma'naviy-axloqiy tarbiyada milliy va diniy qadriyatlarning pedagogik ahamiyati. // Pedagogik ta'lim ilmiy jurnali. – Toshkent, 2019. – №2. – B. 58–62.
5. Fayzullayeva G. Yoshlar ma'naviy kamolotini shakllantirishda ta'lim jarayonining o'rni. // Ta'lim va tarbiya ilmiy-amaliy jurnali. – Toshkent, 2020. – №4. – B. 41–45.
6. Usmonov M. Yoshlar ma'naviy tarbiyasida hadislarining o'rni. // Pedagogika va ta'lim muammolari ilmiy jurnali. – Toshkent, 2020. – №3. – B. 45–49.